

Kredit til produktion ikke spekulation

*Ib Ravn, lektor, ph.d., Institut for Læring, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet
Børsen, kronik, 13. december 2013*

Generelle stramninger i banksektoren. Det er vejen frem, siger både Rangvid-udvalget og Bankpakke 6. Bankerne skal polstres og tage færre risici. Kreditten strammes til, hvilket bankerne selv har bidraget til siden 2008.

Man ser typisk kreditten som et spørgsmål om kvantitet. Der var for meget af den, nu skal der være mindre. Det døjer iværksættere og små og mellemstore virksomheder alvorligt med i disse tider. De har svært ved at få kredit, selv om de kunne hjælpe os ud af krisen.

Vi har brug for et mere intelligent snit, der skelner mellem kredittens formål

International forskning peger på et andet syn på kreditten, nemlig et kvalitativt. Til hvilke formål ydes kreditten? Professor i økonomi ved University of Southampton, Richard A. Werner foreslår, at man skelner mellem kredit givet til produktive formål og til spekulative formål.

Produktive formål er start og udvidelse af vareproduktion og realserviceerhverv, mens spekulative formål er finansiering af køb af allerede eksisterende aktiver, bl.a. fast ejendom og aktier og andre værdipapirer.

Ydes kreditten til realøkonomien, hvor den vil komme hele samfundet til gode? Eller ydes den til den finansielle sektor, hvor den overvejende vil komme sektoren selv til gode?

Det er indlysende, at kredit ydet til spekulative formål bidrog kraftigt til boblens oppustning. Deraf ?finansikrisen?. Det var ikke i realøkonomien, krisen opstod. I USA var det rovuðlåning til useriøse boligkøbere og oppumpning af derivatboblen, der medvirkede til kollapset.

Herhjemme så vi spekulativ kredit i boligmarkedet, hvor priserne fordobledes og tredobledes fra 1990 til 2007. Til glæde for boligejerne som helhed? Nej. Men til udelt glæde for långiverne ? så længe det varede.

Også store aktører på ejendomsmarkedet fik en fyrstelig betjening, bl.a. de 17 spekulanter i Rangvid-rapporten med en låneramme på 21 mia. kr. Men det gik galt.

Kreditrationering ikke skidt

Nogle vil indvende, at det lyder som en tilbagevendende til gamle dages kreditrationering. Men var det ubetinget dårligt?

Andre lande har klaret sig strålende med kreditvejledning, bl.a. Tyskland efter Anden Verdenskrig samt en række af vækstøkonomierne i Asien, hvis centralbanker diskret har sikret, at banksektoren ydede kredit til

nationalt hensigtsmæssige formål.

Sådan lykkedes det f.eks. Japan at 100-doble sin levestandard fra 1950 til 1980'erne, og sådan kom et sønderbombet Tyskland på fode. Ikke ved central styring af kreditten, men ved frivillig fornuft i de 7000 realøkonomisk orienterede småbanker, der pr. tradition yder kreditter til alle de lokale iværksættere og SMV'er, der er fundamentet for tysk industri.

Sammenlign Tysklands økonomi og EU-muskler i dag med Englands. Her har det internationale finanscentrum i City of London kanaliseret kreditten ud i værdipapirhandler og boligspekulation, alt imens landets infrastruktur forfalder som i USA.

Se også Irland og Island i 00'erne. Her gik kreditten bl.a. til spekulation i fast ejendom (Irland) og opkøb af allerede eksisterende virksomheder i stedet for opstart af nye (Island). Det endte som bekendt ikke godt.

Sondringen mellem spekulativ og produktiv kredit tillader os at spørge: Hvilke formål skal samfundets penge bruges til? Vores sædvanlige kredittænkning lader os kun sige: Lad os stimulere enhver økonomisk aktivitet. Vi har behov for et mere intelligent snit.

Kedelig bankdrift

Men hvem skal afgøre, hvad der er produktive og spekulative formål?

Folketinget kan beslutte retningslinjer, som Finanstilsynet kan supervisere. De konkrete afgørelser overlades til bankernes kreditchefer og erhvervskunderådgivere. De kreditvurderer i forvejen deres kunder og har stor erfaring med det. De ved ofte, hvad formålet med kreditten er, men de har ikke i dag nogen forretningsmæssig grund til at skelne. Det eneste, der tæller, er kvantitativ kreditværdighed: Kan vi udlåne til en ordentlig rente, og får vi pengene igen?

Reglerne kunne gå ud på, at en banks nuværende bevilling af kredit til produktive og spekulative formål skulle forbedres gradvist. Sættes en banks andel af spekulative (hhv. produktive) lån til indeks 100 i år, kan den kræves nedsat til 95 næste år og så fremdeles indtil en samfundsgavnlig balance er opnået.

Med en gradvis tilpasning og fælles regler bliver vilkårene lige, og konkurrencen forvrides ikke. Bankdrift må gerne blive lidt kedeligere. Det vil realøkonomiske virksomheder sætte pris på. Sådanne nye regler vil tilgodese den ansvarlige kreditgivning, som mange bankfolk sandsynligvis længes efter, men som de gældende kreditprincipper ikke tillader dem at bero på - hvis de ikke skal konkurreres ud af markedet.

Virksomheder der yder et produktivt bidrag til samfundet kan tilgodeses, og den helt formålsløse spekulation kan reduceres. Det vil dels gavne den reale og produktive økonomi, som vi alle afhænger af, og dels hæmme den overdrevne finansialisering af økonomien.